

TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

Yilmaz Aras

Ermeniler; Pers, Makedon, Selefkit, Roma, Part, Sasani, Bizans, Arap ve Türklerin hakimiyeti altında yaşamışlardır. Ermenileri Bizans'ın zulüm idaresinden kurtaran ve onlara insanca yaşama hakkını bahşeden, Selçuklu Türkleri olmuştur. Fatih döneminde ise, Ermenilere din ve vicdan hürriyetini üst düzeyde verilmiş, Ermeni cemaati için dini ve sosyal faaliyetlerini yönetmek üzere Ermeni Patrikliği kurulmuştur.

Tarih boyunca Romalılar, Persler ve Bizanslılar tarafından Anadolu'nun bir yerinden diğerine sürülen, savaşlara itilen ve çoğu kez üçüncü sınıf vatandaş muamelesi gören Ermeniler, Türklerin Anadolu'ya girişlerinden sonra; Türklüğün adil, insani, hoşgörülü, birleştiricilere ve inancından yararlanmışlardır. Bu ilişkilerin gelişme ve doruğa ulaşma çağı olan 19. Yüzyıl sonlarına kadar süren devir, "Ermenilerin altın çağı" olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin çalışan, liyakatli, dürüst ve üretken her teb'asına sağladığı imkanlardan Gayr-i Müslimler içinde en çok faydalananlar; Ermeniler olmuştur. Askerlikten, kısmen de vergiden muaf tutulurken, ticarete, zanaatta, çiftçilikte ve idari işlerde yükselme fırsatını elde etmişler ve devlete bağlı, milletle kaynaşmış ve anlaşmış olduklarından dolayı "millet-i sadıka" olarak kabul edilmişlerdir.

İstanbul Ermeni Patrikliği'nin kuruluşu tarihte eşine zor rastlanır bir olaydır: Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sekiz yıl sonra, 1461'de Batı Anadolu'daki Ermeni episkoposluğunu, çıkardığı bir fermanla İstanbul Patrikliği'ne dönüştürmesi, Fatih'in ve Osmanlı Sultanlarının gelecek vizyonu ve diğer dinlere gösterdiği hoşgörünün çok açık bir örneğidir. Tarihte bir dine mensup bir hükümdarın, başka bir dinin üyeleri için ruhani riyaset-makamı tesis etmesi, ne Fatih'ten önce, ne de sonra görül-müştür.

"Yeni bir bin yıla girerken dünyada yaşanan gerginlikleri, özellikle yakın çevremizdeki savaş ortamını göz önünde bulunduracak olursak, 538 yıl önce gerçekleşen bu olayın değerini, dinler ve kültürler arası hoşgörünün önemini, sanıyorum daha iyi kavrayabiliriz." diyen günümüzün Ermeni Patriği II. Mesrob'un sözleri de bu olayın önemini doğrulamaktadır.

Nitekim, Türkçe konuşan, ayinlerini bile Türkçe yapan bu topluluktan devlet kademelerinde önemli görevlere yükselenler, Bayındırlık, Bahriye, Hariciye, Maliye, Hazine, Posta-Telgraf, Darphane Bakanlıkları, Müsteşarlıkları yapanlar ve hatta Osmanlı Devleti'nin meseleleri üzerinde Türkçe ve yabancı dillerde eserler yazanlar bile olmuştur.

Ancak Osmanlı Devleti'nin zayıflamaya başladığı dönemlerde, bazı devletlerin vaatlerine katan Ermeniler, on binlerce Türk ve Ermeni'nin ölümüyle sonuçlanan isyan ve katliamlara başlamışlardır ve bin yıl refah içinde yaşadıkları ülkeyi parçalamaya çalışmışlardır.

Yilmaz Aras

